

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Кафедра практичної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б.Жильцов

“ 04 ” 05 20 14 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДИФЕРЕНЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напря́м підготовки 6.030102 «Психологія»

(шифр і назва напряму підготовки)

спеціальність _____

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____

(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення Інститут людини

(назва інституту, факультету, відділення)

2014 – 2015 навчальний рік

Робоча програма «Диференціальна психологія» для студентів за напрямом підготовки «Психологія».

Розробник: Клібайс Тетяна Володимирівна, кандидат психологічних наук, викладач кафедри практичної психології.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри практичної психології

Протокол від "26" серпня 2014 року №1

Завідувач кафедри практичної психології

(О.М. Лозова)

Розподіл годин звірено з робочим планом. Структура типова.

Заступник директора Інституту людини Н.А. Клішевич

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму вивчення нормативної навчальної дисципліни «Диференціальна психологія» складено відповідно до вимог освітньо-професійної підготовки бакалавра напрямку 6.030102 «Психологія».

Дисципліна вивчається у п'ятому семестрі та складається з таких тем:

- Загальні положення та методологічні засади диференціальної психології.
- Сучасні підходи до вивчення проблем диференціальної психології.
- Індивідуальна специфіка психічних процесів.
- Темперамент як психобіологічна основа особистості.
- Базові компоненти характеру.
- Здібності та інтелект.
- Індивідуальний стиль діяльності та поведінки людини.
- Особистісні відмінності.
- Структурно-функціональна модель індивідуальності людини.
- Статеві-вікові відмінності між людьми.

Мета курсу – ознайомити студентів із основними положеннями диференціальної психології як галузі психологічної науки, показати можливості використання диференціально-психологічних знань у психологічній практиці, формувати уміння та навички інформаційно-аналітичної діяльності в галузі психології, розвивати професійне мислення та сприяти професійному зростанню.

Вимоги до знань та умінь. Вивчивши курс «Диференціальна психологія» студент повинен:

Знати:

- структуру, предмет, основні завдання та методи диференціальної психології;
- орієнтуватися в існуючих підходах до вивчення диференціальної психології;
- індивідуальну специфіку перебігу психічних процесів;
- типологічні та індивідуальні відмінності в темпераменті, характері та здібностях людини;
- особистісні відмінності та структурно-функціональну модель індивідуальності людини;
- індивідуальні відмінності стилю діяльності та поведінки людини;
- статево-вікові відмінності.

Уміти:

- виявляти індивідуально-типологічні особливості людини та індивідуальний стиль її діяльності;
- налагоджувати ефективні взаємовідносини між людиною і оточуючим середовищем;
- використовувати диференціально-психологічні знання для діагностичної, консультативної, корекційної, реабілітаційної та психотерапевтичної практики.

Місце в структурно-логічній схемі спеціальності. Навчальна дисципліна «Диференціальна психологія» є нормативним курсом циклу професійно-практичної підготовки фахівця з психології, що розширює та поглиблює знання із загальної психології і тісно пов'язана з історією психології, експериментальною, соціальною, віковою, педагогічною, практичною психологією, психодіагностикою тощо. Вивчення її рекомендується планувати протягом третього року навчання після вивчення загальної психології.

Обсяг курсу – 144 години, з яких 20 годин лекцій, 20 годин семінарських занять, 2 години практичних занять, 6 годин індивідуальної роботи, 6 годин модульного контролю, на самостійну роботу відводиться 54 години, самостійна робота з підготовки до іспиту – 36 годин. Завершується вивчення курсу екзаменом.

Система контролю та оцінки. Протягом вивчення дисципліни оцінюються доповіді та відповіді студентів на семінарських заняттях, реферати з окремих питань, письмові тестові експрес-опитування, індивідуальні навчально-дослідницькі завдання, самостійні роботи, модульні контрольні роботи, завершується вивчення курсу екзаменом.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 4	Галузь знань 0301 «Соціально-політична науки»	Нормативна	
Модулів – 3		Рік підготовки	
Змістових модулів – 3	Спеціальність: 6.030102 «психологія»	3	-
Індивідуальне науково-дослідне завдання: практичне завдання		семестр	
Загальна кількість годин – 144	Освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр»	5	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента –		лекції	
		20	
		Практичні, семінарські	
		22	-
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		54	-
		Індивідуальні завдання	
6	-		
Вид контролю:			
екзамен			

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин								
		Разом	Аудиторні:	лекцій	практичні заняття	семінарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Семестровий контроль	Модульний контроль
Змістовий модуль I «Методологічні засади диференціальної психології»										
1	Загальні положення та методологічні засади диференціальної психології.	8	4	2		2		4		
2	Сучасні підходи до вивчення проблем диференціальної психології.	10	4	2		2		6		
3	Індивідуальна специфіка психічних процесів.	14	6	2		2	2	8		
Модульна контрольна робота		2								2
Разом:		34	14	6	-	6	2	18		2
Змістовий модуль II «Індивідуально-типологічні особливості темпераменту, характеру та здібностей людини»										
4	Темперамент як психобіологічна основа особистості.	10	4	2		2		6		
5	Базові компоненти характеру.	10	4	2		2		6		
6	Здібності та інтелект.	12	6	2		2	2	6		
Модульна контрольна робота		2								2
Разом:		34	14	6	-	6	2	18		2
Змістовий модуль III «Особистісні, статево-вікові відмінності та індивідуальний стиль діяльності людини»										
7	Індивідуальний стиль діяльності та поведінки людини.	10	4	2		2		6		
8	Особистісні відмінності.	10	6	2	2	2		4		
9	Структурно-функціональна модель індивідуальності людини.	8	4	2		2		4		
10	Статево-вікові відмінності між людьми.	10	6	2		2	2	4		
Модульна контрольна робота		2								2
Самостійна робота з підготовки до іспиту		36							36	
Разом:		76	20	8	2	8	2	18	36	2
Усього		144	48	20	2	20	6	54	36	6

Зміст модуля I

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДИФЕРЕНЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

ТЕМА 1. Загальні положення та методологічні засади диференціальної психології.

Передумови вчення про відмінності між людьми. Історія виникнення диференціальної психології. Предмет та завдання диференціальної психології. Основні категорії диференціальної психології. Диференціально-психологічний аспект універсальних дихотомій людинознавства. Ієрархічна структура суб'єкта взаємодії зі світом: організм, індивід, особистість, індивідуальність. Загальні принципи диференціально-психологічного аналізу. Методи диференціальної психології. Місце диференціальної психології в системі людинознавства.

Основні поняття: диференціальна психологія, предмет, завдання, суб'єкт, індивід, особистість, індивідуальність, методи.

Семинарське заняття 1.

Методологічні засади диференціальної психології.

1. Становлення диференціальної психології: історичний аспект.
2. Предмет та завдання диференціальної психології.
3. Універсальні дихотомії людинознавства: диференціально-психологічний аспект.
4. Людина як організм, індивід, особистість, індивідуальність, суб'єкт взаємодії зі світом.
5. Принципи та методи диференціальної психології.

Самостійна робота студентів.

1. Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: диференціальна психологія, диференціально-психологічна парадигма, організм, індивід, особистість, індивідуальність, суб'єкт, інтегральна індивідуальність, універсальні дихотомії людинознавства.
2. Складіть бібліографію до курсу «Диференціальна психологія» (до 15 джерел).
3. Складіть короткий історичний нарис розвитку диференціальної психології.
4. Покажіть схематично місце диференціальної психології в системі людинознавства.

Література

Основна:

1. Государев Н. А. Дифференциальная психология в вопросах и ответах. – М., 2008.
2. Кондрашихина О. А. Дифференциальная психология: Учеб. пос. / Оксана Александровна Кондрашихина. – К. : Центр учебной литературы, 2009. – 232 с.
3. Либин А. В. Дифференциальная психология: наука о сходстве и различиях между людьми. – М., 2008.
4. Машков В. Н. Дифференциальная психология человека. – СПб., 2008.
5. Палій А. А. Диференціальна психологія: навч. посіб. / А. А. Палій. – К. : Академвидав, 2010. – 432 с.

6. Психология индивидуальных различий / Под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. – М.: АСТ: Астрель, 2008. – 720 с.
7. Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференціальна психологія. – Львів: «Новий світ – 2000», 2008. – 235 с.

Додаткова:

1. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания. – СПб., 2001.
2. Мандель Б. Р. Дифференциальная психология [Текст]: модульный курс / Б. Р. Мандель. – М.: Вузовский учебник: Инфра-М, 2012. - 313 с.
3. Бурлачук Л. Ф. Психодиагностика: учебник для вузов. /Л. Ф. Бурлачук – СПб.: Питер, 2007. – 352 с.
4. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии. – М., 1984.
5. Талызина Н. Ф., Кривцова С. В., Мухаматулина Е. А. Природа индивидуальных различий: опыт исследования близнецовым методом. – М., 1991.
6. Ярошевский М. Г. История психологии. – М., 1985.

ТЕМА 2. Сучасні підходи до вивчення проблем диференціальної психології.

Типологічний підхід у диференціальній психології: загальні психологічні типології, патопсихологічні типології, прикладні психологічні типології людини. Індивідуально-метричний підхід: нормативний напрям, кореляційно-факторний напрям, диференціально-психологічна діагностика. Психологічні прояви непсихологічних типологій людини: біологічно обумовлені типології та класифікації, соціально обумовлені типології та класифікації, елементи генетичної психології. Індивідуалізаційний підхід у диференціальній психології: напрям вікової та гендерної індивідуалізації, персоналістичний напрям.

Основні поняття: типологічний підхід, типології, індивідуально-метричний підхід, індивідуалізаційний підхід, диференціально-психологічна діагностика.

Семінарське заняття 2.

Основні методологічні підходи до диференціальної психології

1. Типологічний підхід у диференціальній психології.
2. Індивідуально-метричний підхід у диференціальній психології.
3. Психологічні прояви непсихологічних типологій людини.
4. Індивідуалізаційний підхід у диференціальній психології.

Самостійна робота студентів.

1. Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: типологія, методологічний підхід, індивідуалізаційний підхід, метод, напрям дослідження, психологічні типології, патопсихологічні типології, прикладні психологічні типології, нормативний напрям, кореляційно-факторний напрям, диференціально-психологічна діагностика, генетична психологія, вікова та гендерна індивідуалізація, персоналістичний напрям.

2. Складіть таблицю або блок-схему основних методологічних підходів з конкретними прикладами до них.

Література:

Основна:

1. Государев Н. А. Дифференциальная психология в вопросах и ответах. – М., 2008.
2. Кондрашихина О. А. Дифференциальная психология: Учеб. пос. / Оксана Александровна Кондрашихина. – К. : Центр учебной литературы, 2009. – 232 с.
3. Машков В. Н. Дифференциальная психология человека. – СПб., 2008.
4. Палій А. А. Диференціальна психологія: навч. посіб. / А. А. Палій. – К. : Академвидав, 2010. – 432 с.
5. Психология индивидуальных различий / Под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. – М.: АСТ: Астрель, 2008. – 720 с.

Додаткова:

1. Бурлачук Л. Ф. Психодиагностика: учебник для вузов. /Л. Ф. Бурлачук – СПб.: Питер, 2007. – 352 с.
2. Либин А. В. Дифференциальная психология: наука о сходстве и различиях между людьми. – М., 2008.
3. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии. – М., 1984.

ТЕМА 3. Індивідуальна специфіка психічних процесів.

Диференціальна когнітологія: відмінності у пізнавальних процесах. Сенсорномоторні стратегії. Психомоторні стилі. Індивідуальні параметри сприймання. Відмінності в образній сфері (в сфері уявлень та уяви). Типи уваги та пам'яті. Стильові характеристики мислення.

Основні поняття: сенсорномоторні стратегії, психомоторні стилі, інтелект, емоційний інтелект, коефіцієнт IQ, коефіцієнт EQ.

Семінарське заняття 3.

Індивідуальна специфіка психічних процесів.

1. Індивідуальні відмінності у сфері відчуттів та сприймань.
2. Відмінності в уяві та уявленнях.
3. Індивідуальні особливості уваги.
4. Індивідуальні особливості пам'яті.
5. Стильові характеристики мислення.

Самостійна робота студентів.

1. Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: артикульованість сприймання, діапазон реакцій, диференціальна когнітологія, когнітивний стиль, образна сфера, перцептивний контроль, психомоторні стилі, сенсорномоторні стратегії, суб'єктивний сенсорний досвід, установка, фокус уваги, еґо-контроль, активація, воля, негативні емоції, пластичність, стиль мови, саморегуляція.

2. Підберіть методики для вивчення пам'яті, пізнавальної (відчуттів, сприймань, уяви, мислення, мовлення), емоційної та регулятивної (увага, воля) сфери людини.

Індивідуальне навчально-дослідницьке завдання (перша частина).

За допомогою психодіагностичних методик, спрямованих на вивчення пізнавальної, емоційної, регулятивної сфер людини, та самоспостереження визначте індивідуальні особливості своїх власних психічних процесів. Проаналізуйте одержані результати у вигляді письмового звіту, в якому дайте розгорнуту характеристику своєї когнітивної та емоційно-регулятивної сфери.

Література:

Основна:

1. Кондрашихина О. А. Дифференциальная психология: Учеб. пос. / Оксана Александровна Кондрашихина. – К.: Центр учебной литературы, 2009. – 232 с.
2. Либин А. В. Дифференциальная психология: наука о сходстве и различиях между людьми. – М., 2008.
3. Палій А. А. Дифференціальна психологія: навч. посіб. / А. А. Палій. – К.: Академвидав, 2010. – 432 с.
4. Психология индивидуальных различий / Под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. – М.: АСТ: Астрель, 2008. – 720 с.
5. Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Дифференціальна психологія. – Львів: «Новий світ – 2000», 2008. – 235 с.

Додаткова:

6. Бурлачук Л. Ф. Психодиагностика: учебник для вузов. /Л. Ф. Бурлачук – СПб.: Питер, 2007. – 352 с.
7. Когнитивные стили / Под ред. В. Колга. – Таллин, 1986.
8. Мандель Б. Р. Дифференциальная психология [Текст]: модульный курс / Б. Р. Мандель. – М.: Вузовский учебник: Инфра-М, 2012. - 313 с.
9. Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Дифференціальна психологія. – Львів: «Новий світ – 2000», 2008. – 235 с.
10. Холодная М. А. Когнитивные стили. О природе индивидуального ума. / М. А. Холодная – СПб.: Питер, 2004. — 384 с.

Зміст модуля II

**ІНДИВІДУАЛЬНО-ТИПОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
ТЕМПЕРАМЕНТУ, ХАРАКТЕРУ ТА ЗДІБНОСТЕЙ ЛЮДИНИ**

ТЕМА 4. Темперамент як психобіологічна основа особистості.

Історико-психологічний аналіз поняття темперамент. Гуморальна теорія темпераменту. Темперамент як фізіологічний фактор поведінки. Тілесні прояви темпераменту. Типологія темпераменту Ернста Кречмера та Уільяма Шелдона. Психологічна інтерпретація характеристик темпераменту. Властивості нервової системи як передумови темпераменту. Дифференціальний психофізіологічний підхід до пояснення індивідуально-типологічних відмінностей (Б. М. Теплов,

В. Д. Небиліцин, В. С. Мерлін). Регулятивна теорія темпераменту Яна Стреляу. Концепція структури темпераменту В. М. Русалова. Розвиток темпераменту у контексті психогенетичних та лонгітюдних досліджень. Стійкість темпераментальних показників. Темперамент у структурі індивідуальних властивостей.

Основні поняття: темперамент, властивості нервової системи, типологія темпераменту, індивідуально-типологічні відмінності.

Семінарське заняття 4.

Темперамент як психобіологічна основа особистості.

1. Поняття темпераменту у сучасній психології.
2. Гуморальна теорія темпераменту.
3. Конституційні теорії темпераменту (типології Кречмера та Шелдона).
4. Властивості нервової системи як передумови темпераменту (теорія І. П. Павлова).
5. Властивості темпераменту, виділені школою Теплова-Небиліцина.
6. Регулятивна теорія темпераменту Яна Стреляу.
7. Концепція структури темпераменту В. М. Русалова.

Самостійна робота студентів.

1. Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: активність, динаміка психічних процесів, диференціальна психофізіологія, конституціональний фактор, властивості нервової системи, соматотип, тип ВНД, темперамент, типологія темпераменту.
2. Підберіть методики для вивчення темпераменту. За допомогою цих методик визначте особливості свого темпераменту.

Література:

Основна:

1. Кондрашихина О. А. Дифференциальная психология: Учеб. пос. / Оксана Александровна Кондрашихина. – К. : Центр учебной литературы, 2009. – 232 с.
2. Либин А. В. Дифференциальная психология: наука о сходстве и различиях между людьми. – М., 2008.
3. Мерлин В. С. Очерк теории темперамента. – Пермь, 1964.
4. Палій А. А. Дифференціальна психологія: навч. посіб. / А. А. Палій. – К. : Академвидав, 2010. – 432 с.
5. Психология индивидуальных различий / Под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. – М.: АСТ: Астрель, 2008. – 720 с.
6. Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Дифференціальна психологія. – Львів : «Новий світ – 2000», 2008. – 235 с.

Додаткова:

7. Кречмер Э. Строение тела и характер. – М., 1995.
8. Мандель Б. Р. Дифференциальная психология [Текст]: модульный курс / Б. Р. Мандель. – М: Вузовский учебник: Инфра-М, 2012. – 313, [1] с.

9. Русалов В. М. Опросник структуры темперамента. – М., 1990.
10. Стреляу Я. Роль темперамента в психическом развитии. – М., 1981.

ТЕМА 5. Базові компоненти характеру.

Поняття характеру. Структура характеру. Характер та інші властивості індивідуальності. «Я-концепція». Стратегії надання переваг, «образ-Я» і конструктивні малюнки. Самооцінка. Регулятивно-інтеграційна функція «Я» як основного елемента характеру. Система базових орієнтацій: на себе, на предмет діяльності, на інших людей. Типології характеру.

Основні поняття: характер, «Я-концепція», «образ-Я», самооцінка, система базових орієнтацій, акцентуації характеру.

Семінарське заняття 5.

Характер як індивідуально-психологічна особливість людини.

1. Поняття характеру та його структура.
2. «Я-концепція» як центральне утворення характеру.
3. Самооцінка в структурі характеру.
4. Властивості характеру.
5. Типології характеру.

Самостійна робота студентів.

1. Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: характер, структура характеру, «Я-концепція», «образ-Я», самооцінка, наполегливість, спрямованість, вольова саморегуляція, акцентуації характеру.
2. Із словників української мови випишіть поняття, якими описують характер людини.
3. Підберіть методики для вивчення характеру. За допомогою цих методик визначте особливості свого характеру.

Література

Основна:

1. Кондрашихина О. А. Дифференціальна психологія: Учеб. пос. / Оксана Александровна Кондрашихина. – К. : Центр учебной литературы, 2009. – 232 с.
2. Либин А. В. Дифференціальна психологія: наука о сходстве и различиях между людьми. – М., 2008.
3. Машков В. Н. Дифференціальна психологія человека. – СПб., 2008.
4. Палій А. А. Дифференціальна психологія: навч. посіб. / А. А. Палій. – К. : Академвидав, 2010. – 432 с.
5. Психологія індивідуальних различий / Под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. – М.: АСТ: Астрель, 2008. – 720 с.
6. Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Дифференціальна психологія. – Львів: «Новий світ – 2000», 2008. – 235 с.

Додаткова:

1. Бернс Р. Развитие «Я-концепции» и воспитание. – М., 1994.
2. Лазурский А. Ф. Очерк науки о характерах. – М., 1995.
3. Леонгард К. Акцентуированные личности. – К., 1981.
4. Титаренко Т. М. Життестійкість особистості: соціальна необхідність та безпека: [навч. посіб.] / Т. М. Титаренко, Т. О. Ларіна. – К.: Марич, 2009. – 76 с. – (Серія “Бібліотечка соціального працівника”).

ТЕМА 6. Здібності та інтелект.

Поняття здібностей та інтелекту. Інтелектуальний коефіцієнт IQ. IQ і здатність до навчання. Формальний аналіз інтелекту: від загального фактору до ієрархічних моделей. Стійкість інтелектуальних вимірювань. Спадковість і середовище в детермінації інтелектуальних відмінностей. Інтелект у структурі індивідуальних властивостей. Тривожність та інтелект, темперамент та інтелект, особистість та інтелект. Коефіцієнт EQ в моделі емоційного інтелекту.

Основні поняття: здібності, інтелект, емоційний інтелект, коефіцієнт IQ, коефіцієнт EQ, спадковість, середовище.

Семінарське заняття 6.

Здібності та інтелект.

1. Поняття здібностей. Індивідуальні відмінності у здібностях людини.
2. Сутність інтелектуального коефіцієнту IQ.
3. Відмінності в інтелекті, обумовлені спадковими факторами та соціокультурним середовищем.
4. Інтелект у структурі особистості.
5. Поняття емоційного інтелекту (коефіцієнт EQ).

Самостійна робота студентів.

1. Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: варіативність IQ, вербальний інтелект, невербальний інтелект, коефіцієнт інтелекту, спадковість, нейротизм, сенсорномоторний інтелект, здібності, емоційний інтелект.
2. Підберіть методики для вивчення інтелекту та здібностей. За допомогою цих методик визначте індивідуальні особливості свого інтелекту та здібностей.

Індивідуальне навчально-дослідницьке завдання (друга частина).

За допомогою психодіагностичних методик, спрямованих на вивчення темпераменту, характеру, здібностей та інтелекту, визначте власні індивідуально-психологічні особливості. Проаналізуйте одержані результати у вигляді письмового звіту, в якому дайте розгорнуту характеристику власної індивідуально-психологічної сфери.

Література

Основна:

1. Кондрашихина О. А. Дифференциальная психология: Учеб. пос. / Оксана Александровна Кондрашихина. – К.: Центр учебной литературы, 2009. – 232 с.

2. Либин А. В. Дифференциальная психология: наука о сходстве и различиях между людьми. – М., 2008.
3. Палій А. А. Диференціальна психологія: навч. посіб. / А. А. Палій. – К. : Академвидав, 2010. – 432 с.
4. Психология индивидуальных различий / Под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. – М.: АСТ: Астрель, 2008. – 720 с.
5. Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференціальна психологія. – Львів: «Новий світ – 2000», 2008. – 235 с.

Додаткова:

1. Голубева Э. А. Способности. Личность. Индивидуальность. – М., 2005.
2. Леонтьев А. Н. О формировании способностей // Вопросы психологии. – 1960. – № 1. – С.7-17.
3. Роль среды и наследственности в формировании индивидуальности человека / Под ред. И. В. Равич-Щербо. – М., 1988.
4. Симонов П. В. Эмоциональный мозг. – М., 1984.
5. Солсо Р. Л. Когнитивная психология. – М., 1996.
6. Бурлачук Л. Ф. Психодиагностика. – СПб., 2002.

Зміст модуля III ОСОБИСТІСНІ, СТАТЕВО-ВІКОВІ ВІДМІННОСТІ ТА ІНДИВІДУАЛЬНИЙ СТИЛЬ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

ТЕМА 7. Індивідуальний стиль діяльності та поведінки людини.

Конструкт «стиль» у психології. Визначення поняття стилю. Простір стильових проявів: перцепція, когніція, параметри поведінки та діяльності. Феноменологія когнітивного стилю. Компоненти індивідуального стилю діяльності. Концепція стилю людини О. В. Лібіна. Типологія стильової поведінки. Атрибутивний стиль та стилі реагування: механізми психологічного захисту та копінг-стратегії.

Основні поняття: стиль, індивідуальний стиль діяльності, стилі реагування на ситуацію, атрибутивні стилі, механізми психологічного захисту, копінг-стратегії.

Семінарське заняття 7.

Стиль людини: способи взаємодії зі світом

1. Поняття стилю у сучасній психології.
2. Особливості когнітивного стилю та характеристика його параметрів.
3. Індивідуальний стиль діяльності.
4. Концепція стилю людини О. В. Лібіна.
5. Типологія стильової поведінки. Атрибутивний стиль та стилі реагування: механізми психологічного захисту та копінг-стратегії.

Самостійна робота студентів.

Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: стиль, когнітивний стиль, індивідуальний стиль діяльності, стиль поведінки, компенсаторність, стиль людини.

Література

Основна:

1. Климов Е. А. Индивидуальный стиль деятельности в зависимости от типологических свойств нервной системы. – Казань, 1969.
2. Кондрашихина О. А. Дифференциальная психология: Учеб. пос. / Оксана Александровна Кондрашихина. – К. : Центр учебной литературы, 2009. – 232 с.
3. Либин А. В. Дифференциальная психология: наука о сходстве и различиях между людьми. – М., 2008.
4. Палій А. А. Диференціальна психологія: навч. посіб. / А. А. Палій. – К. : Академвидав, 2010. – 432 с.
5. Психология индивидуальных различий / Под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. – М.: АСТ: Астрель, 2008. – 720 с.

Додаткова:

1. Муздыбаев К. Переживание бедности как социальной неудачи: атрибуция ответственности, стратегии совладания и индикаторы депривации. К. Муздыбаев. //Социологический журнал. – 2001. – № 1. – С. 5-32.
2. Холодная М. А. Когнитивные стили. О природе индивидуального ума. / М. А. Холодная. – СПб.: Питер, 2004. — 384 с.
3. Романова Е. С., Гребенников Л. Р. Механизмы психологической защиты как специфические средства решения универсальных проблем адаптации. //Самосознание и защитные механизмы личности. Хрестоматия. – Самара: Бахрах-М, 2003. – С.566-593.
4. Русалов В. М. Атрибутивные стили и характер [Текст] / В. М. Русалов // Психологический журнал. – 2008. – № 4. – С. 44-53.
5. Циринг Д. А. Психодиагностика личностной беспомощности: проблемы и методы [Текст] / Д. А. Циринг, Е. А. Евстафеева // Сибирский психологический журнал. – 2011. – №41. – С. 111-120.
6. Юрченко В. І. Етнопсихологічні чинники формування образу Я особистості [Електронний ресурс] / В. І. Юрченко // Рідна мова 13 – С. 35-39. Доступ: http://www.interklasa.pl/portal/dokumenty/ridna_mowa_uk/index.php?page=pdf-rm-13.

ТЕМА 8. Особистісні відмінності.

Особистість: диференціально-психологічний аспект. Концепція особистісних рис Г. Оллпорта. Риси особистості: екстраверсія, інтроверсія; активність, соціабельність, емоційність, тривожність, гнів, сором'язливість. Теорії особистісних факторів Г. Айзенка, Р. Кеттелла. П'ятифакторна модель особистості. Нейропсихологічна інтерпретація особистісних параметрів. Структурно-функціональна організація особистості. Формально-динамічна модель особистості. Стабільність та мінливість особистісних властивостей.

Семінарське заняття 8.

Особистість: диференціально-психологічний аспект.

1. Поняття особистості в сучасній психології.
2. Поняття особистісної риси, запропоноване Г. Оллпортом.
3. Механізми виникнення особистісних рис: нейрофізіологічні (Павлов, Айзенк, Гейл), фіксація установок (Норакідзе).
4. Характеристика факторних теорій особистості.
5. Структурно-функціональна та формально-динамічна модель особистості.

Практичне заняття № 1.

Психодіагностика особистісних властивостей та індивідуального стилю діяльності.

Робота з методиками «Карта особистості», «Опитувальник Кеттелла», «Опитувальник Айзенка», «Рольова поведінка» тощо за посібником: Машков В. Н. Дифференциальная психология человека. – СПб., 2008.

Самостійна робота студентів.

1. Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: особистість, особистісна риса, екстраверсія, інтроверсія, активність, соціабельність, емоційність, тривожність, гнів, сором'язливість, п'ятифакторна модель особистості, лексичний підхід, структурно-функціональна модель особистості, формально-динамічна модель особистості.
2. Підберіть методики для вивчення особистості. За допомогою цих методик визначте особливості своєї особистості.

Література

Основна:

1. Кондрашихина О. А. Дифференциальная психология: Учеб. пос. / Оксана Александровна Кондрашихина. – К.: Центр учебной литературы, 2009. – 232 с.
2. Либин А. В. Дифференциальная психология: наука о сходстве и различиях между людьми. – М., 2008.
3. Машков В. Н. Дифференциальная психология человека. – СПб., 2008.
4. Палій А. А. Дифференціальна психологія: навч. посіб. / А. А. Палій. – К. :Академвидав, 2010. – 432 с.
5. Психология личности: Словарь-справочник / Под ред. П. П. Горностая, Т. М. Титаренко. – К., 2001.

Додаткова:

6. Бурлачук Л. Ф. Психодіагностика. – СПб., 2002.
7. Непомнящая Н.И. Психодіагностика личности: Теория и практика: Учебное пособие [Текст] / Непомнящая Н.И., 2001. - 192 с.
8. Практическая психодіагностика: Методики и тесты [Текст], 2004. – 672 с.
9. Собчак Л. Психология индивидуальности: Теория и практика психодіагностики [Текст] / Собчак Л., 2003. – 624 с.

ТЕМА 9. Структурно-функціональна модель індивідуальності людини.

Поняття індивідуальності. Конституціональний фактор індивідуальності. Морфофункціональна асиметрія півкуль головного мозку. Нейрофізіологічні основи індивідуальних відмінностей. Концепція інтегральної індивідуальності В. С. Мерліна. Параметри функціонування індивідуальності: інтенсивність – помірність, стійкість – мінливість, широта – вузькість, включеність – дистантність. Механізми формування і розвитку індивідуальності: диференціація, ієрархічність, координованість, інтегрованість. Соціоекономічний статус індивідуальності.

Основні поняття: індивідуальність, диференціація, ієрархічність, координованість, інтегрованість, морфофункціональна асиметрія мозку.

Семінарське заняття 9.

Індивідуальність у диференціальній психології

1. Поняття індивідуальності в сучасній психології.
2. Конституціональний фактор індивідуальності.
3. Концепція інтегральної індивідуальності В. С. Мерліна.
4. Механізми формування і розвитку індивідуальності.
5. Соціоекономічний статус індивідуальності.

Самостійна робота студентів.

Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: морфофункціональна асиметрія мозку, індивідні властивості, інтегральна індивідуальність, цілісність індивідуальності; диференціація, ієрархічність, координованість, інтегрованість; соціоекономічний статус індивідуальності.

Література

Основна:

1. Кондрашихина О. А. Дифференциальная психология: Учеб. пос. / Оксана Александровна Кондрашихина. – К. : Центр учебной литературы, 2009. – 232 с.
2. Либин А. В. Дифференциальная психология: наука о сходстве и различиях между людьми. – М., 2008.
3. Мерлин В. С. Очерк интегрального исследования индивидуальности. – М., 1986.
4. Палій А. А. Диференціальна психологія: навч. посіб. / А. А. Палій. – К. : Академвидав, 2010. – 432 с.
5. Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференціальна психологія. – Львів: «Новий світ – 2000», 2008. – 235 с.

Додаткова:

6. Кэлвин С. Теории личности [Текст]: учеб. пособие / Кэлвин С. Холл, Гарднер Линдсей; пер. с англ. И. Гриншпун., 1999. – 592 с.
7. Райгородский Д. Я. Психология личности. Зарубежная психология. [Текст]: Хрестоматия / Д. Я. Райгородский. -, 2002. - 512 с.

8. Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференціальна психологія. – Львів: «Новий світ – 2000», 2008. – 235 с.
9. Титаренко Т. М. Життєстійкість особистості: соціальна необхідність та безпека: [навч. посіб.] / Т. М. Титаренко, Т. О. Ларіна. – К.: Марич, 2009. – 76 с. – (Серія “Бібліотечка соціального працівника”).

ТЕМА 10. Статеві-вікові відмінності між людьми.

Віковий вимір життєвого простору людини. Генетична обумовленість індивідуального розвитку. Соціальні фактори індивідуального розвитку. Статеві відмінності і статево-рольова поведінка. Статева диференціація. Фактор статі і психіка. Соціальні стереотипи справжнього чоловіка та жінки. Статево-рольова поведінка: маскуліність, фемінність, андрогінність. Стилі батьківського виховання.

Основні поняття: соціальні, генетичні фактори, статева диференціація, маскуліність, фемінність, андрогінність, стилі виховання.

Семінарське заняття 10.

Статеві-вікові відмінності між людьми.

1. Віковий вимір життєвого простору людини.
2. Особливості вікових відмінностей розвитку людини від народження до похилого віку.
3. Особистісний вимір «Я» у минулому, теперішньому, майбутньому.
4. Статеві відмінності. Соціальні стереотипи справжнього чоловіка та жінки.
5. Статево-рольова поведінка людини.

Самостійна робота студентів.

Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: біологічний годинник, соціальний годинник, ментальний час, психологічний вік, вікові відмінності, статеві відмінності, статево-рольова поведінка, «справжній чоловік», «справжня жінка», маскуліність, фемінність, андрогінність.

Індивідуальне навчально-дослідницьке завдання (третя частина).

За допомогою психодіагностичних методик, спрямованих на вивчення особистості, індивідуального стилю діяльності та спілкування, статевих особливостей, визначте власні параметри цих феноменів. Проаналізуйте одержані результати у вигляді письмового звіту, в якому дайте розгорнуту характеристику власної особистості, стилю діяльності та спілкування і статевих особливостей.

Складіть узагальнену характеристику власної особи у вигляді ІНДЗ на тему: «**Я-особистість**» або «**Я-індивідуальність**».

Література

Основна:

1. Кондрашихина О. А. Дифференциальная психология: Учеб. пос. / Оксана Александровна Кондрашихина. – К. : Центр учебной литературы, 2009. – 232 с.

2. Либин А. В. Дифференциальная психология: наука о сходстве и различиях между людьми. – М., 2008.
3. Палій А. А. Диференціальна психологія: навч. посіб. / А. А. Палій. – К.: Академвидав, 2010. – 432 с.
4. Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференціальна психологія. – Львів: «Новий світ – 2000», 2008. – 235 с.

Додаткова:

5. Горностай П.П. Гендерні студії: освітні перспективи (навч.-метод. матеріали). [Електронний ресурс] – К.: ПЦ "Фоліант", 2003. – С. 5-21. Доступ до ресурсу: <http://gorn.kiev.ua/publ21.htm>
6. Государев Н. А. Дифференциальная психология в вопросах и ответах. – М., 2008.
7. Машков В. Н. Дифференциальная психология человека. – СПб., 2008.
8. Бурлачук Л. Ф. Психодиагностика. – СПб., 2002.
9. Ильин Е. П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины. – СПб. : Питер, 2003. – 544 с.
10. Хамитов Н. В. Тайна мужского и женского. Исцеляющие афоризмы. – К. : Либідь, 2002. – 174 с.
11. Хамитов Н. В. Одиночество женское и мужское: Опыт вживания в проблему. – М.: ООО «Издательство АСТ»; Харьков: «Торсинг», 2004. – 444 с.

Навчально-методична карта дисципліни «Диференціальна психологія»

Разом: 144 год., лекції – 20 год., семінарські заняття – 20 год., практичне заняття - 2 год., індивідуальна робота – 6 год., модульний контроль – 6 год., самостійна робота – 54 год., семестровий контроль – 36 год.

Тижень										
Модулі	Модуль I «Методологічні засади диференціальної психології»			Модуль II «Індивідуально-типологічні особливості темпераменту, характеру та здібностей людини».			Модуль III «Особистісні, статево-вікові відмінності та індивідуальний стиль діяльності людини»			
Кількість балів за модуль	78 балів			78 балів			129 балів			
Тема	Загальні положення та методологічні засади диференціальної психології.	Сучасні підходи до вивчення проблем диференціальної психології.	Індивідуальна специфіка психічних процесів.	Індивідуальна специфіка психічних процесів.	Індивідуальна специфіка психічних процесів.	Здібності та інтелект.	Індивідуальний стиль діяльності та поведінки людини.	Особистісні відмінності.	Структурно-функціональна модель індивідуальності людини.	Статево-вікові відмінності між людьми.
Дати										
Лекції	1бал	1бал	1бал	1бал	1бал	1бал	1бал	1бал	1бал	1бал
Практичні заняття							Психодіагностика особистісних властивостей та індивідуального стилю діяльності. (10 балів)			
Семінарські заняття	Методологічні засади диференціальної психології. (10 балів)	Основні методологічні підходи диференціальної психології (10 балів)	Індивідуальна специфіка психічних процесів. (10 балів)	Темперамент як психобіологічна основа особистості. (10 балів)	Темперамент як психобіологічна основа особистості. (10 балів)	Здібності та інтелект. (10 балів)	Стиль людини: способи взаємодії зі світом (10 балів)	Особистість: диференціально-психологічний аспект. (10 балів)	Індивідуальність у диференціальній психології (10 балів)	Статево-вікові відмінності між людьми. (10 балів)
Самостійна робота	20 балів			20 балів			20балів			
ІНДЗ	30 балів									
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота (25 балів)			Модульна контрольна робота (25 балів)			Модульна контрольна робота (25 балів)			
Підсумковий контроль	Загальна сума балів за семестр – 60 балів (285 балів із застосуванням коефіцієнта 4,75). Екзамен – 40 балів . Усього за курс – 100 балів .									

ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКА РОБОТА

Індивідуальна навчально-дослідницька робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання студентами ІНЗД письмовим звітом.

Мета ІНЗД: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНЗД: завершена теоретико-практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських занять і охоплює зміст навчального курсу.

Тематика **ІНЗД** подана разом з планами семінарських занять та самостійної роботи.

Вимоги та критерії оцінювання знань і умінь студентів з курсу «Диференціальна психологія»

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Диференціальна психологія» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок.

Протягом семестру оцінюється робота студентів на семінарських і практичних заняттях, виконання індивідуальних навчально-дослідних та самостійних завдань, модульні контрольні роботи. **До складання екзамену допускаються студенти, які набрали протягом семестру за різні види роботи не менше 35 балів.**

Розрахунок балів проводиться за наступною схемою: робота в семестрі – 60 балів, екзамен – 40 балів. Всього – 100 балів. З метою дотримання прийнятої в Університеті «Системи оцінювання навчальної роботи студентів» застосовано коефіцієнт розширення балів **4,75**. Цей коефіцієнт не застосовується до обрахунку балів за екзамен, щоб запобігти знеціненню кількості балів за цей вид роботи. Формули розрахунків наведені в навчально-методичній карті дисципліни та в таблиці розрахунку рейтингових балів за видами поточного (модульного) та підсумкового контролю.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти, де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у таблиці.

Таблиця 1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) та підсумкового контролю

№ з/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1.	Відвідування лекцій	10x1=10
2.	Семінарські заняття	10x10=100
5.	Практичні заняття	1x10=10
6.	Модульні контрольні роботи (1, 2,3)	3x25=75
7.	Самостійна робота	3x20=60
8.	Індивідуальне навчально-дослідницьке завдання	1x30=30
Загальна сума балів за роботу в семестрі		285
	Коефіцієнт перерахунку $285:60=4,75$	60
	Екзамен	40
Підсумковий рейтинговий бал		100

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.
- **Методи письмового контролю:** самостійні письмові завдання, модульне письмове тестування, звіт про виконання ІНДЗ.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Таблиця відповідності шкали оцінювання ECTS з національною системою оцінювання в Україні та у Київському університеті імені Бориса Грінченка (іспит)

Оцінка за шкалою ECTS	Значення оцінки	За національною системою	Оцінка за шкалою університету
A	ВІДМІННО – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками	відмінно	90-100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих грубих помилок	добре	82-89
C	ДОБРЕ – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок		75-81
D	ЗАДОВІЛЬНО – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності	задовільно	69-74
E	ДОСТАТНЬО – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)		60-68
FХ	НЕЗАДОВІЛЬНО з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання	незадовільно	35-59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань(умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни		1-34

Питання до екзамену з курсу «Диференціальна психологія»

1. Передумови виникнення диференціальної психології та історія її розвитку.
2. Предмет та завдання диференціальної психології.
3. Сильові характеристики мислення (когнітивні стилі).
4. Конституційні теорії темпераменту (типології Кречмера та Шелдона).
5. Властивості темпераменту, виділені школою Б. М. Теплова-В. Д. Небиліцина.
6. Регулятивна теорія темпераменту Яна Стреляу.
7. Концепція структури темпераменту В. М. Русалова.
8. «Я-концепція» як центральне утворення характеру.
9. Самооцінка в структурі характеру.
10. Індивідуальні відмінності у здібностях людини.
11. Сутність інтелектуального коефіцієнту IQ.
12. Відмінності в інтелекті, обумовлені спадковими факторами та соціокультурним середовищем.
13. Поняття емоційного інтелекту (коефіцієнт EQ).
14. Поняття стилю у сучасній психології. Типологія стильової поведінки.
15. Особливості когнітивного стилю та характеристика його параметрів.
16. Індивідуальний стиль діяльності.
17. Концепція стилю людини О. В. Лібіна.
18. Атрибутивні стилі.
19. Поняття особистісної риси, запропоноване Г. Оллпортом.
20. Механізми виникнення особистісних рис: нейрофізіологічні (І.П. Павлов, А. Айзенк), фіксація установок (В.Г. Норакидзе).
21. Характеристика факторних теорій особистості (Р. Кеттел, А. Айзенк).
22. Концепція інтегральної індивідуальності В. С. Мерліна.
23. Статеві відмінності та соціальні стереотипи.
24. Статєво-рольова поведінка людини (за П. П. Горностаєм).
25. Назвіть історичний етап розвитку диф. психології на якому вона стала окремою наукою.
26. Хто засновник диференціальної психології?
27. Наведіть приклади психогенетичних методів.
28. Назвіть загальнонаукові методи дослідження.
29. Який метод дослідження ви використаєте для аналізу впливу генетики та середовища на розвиток психологічних якостей?
30. Назвіть види індивідуальних каналів відчуттів.
31. Дайте визначення диференціальної психології.
32. Назвіть стилі реагування на ситуацію.
33. Дайте визначення копінг-стратегій. Наведіть приклади.
34. Назвіть три види відмінностей, які вивчає диференціальна психологія.
35. Поясніть поняття «атрибутивні стилі», назвіть їх види.
36. Назвіть основні складові атрибутивного стилю (структура).
37. Назвіть основні стилі вирішення конфліктів.
38. Порівняйте стратегію конкуренції та компромісу.

39. Дайте характеристику особам з провідними візуальним, аудіальним, кінестетичним каналами сприймання.
40. Опишіть три етапи розвитку диференціальної психології.
41. Розкрийте основні передумови появи диференціальної психології.
42. Дайте ґрунтовну характеристику історичних методів дослідження.
43. Дайте загальну характеристику психогенетичних методів дослідження.
44. Розкрийте співвідношення понять людина, суб'єкт, особистість, індивід, індивідуальність.
45. Поясніть параметри індивідуальності (компенсаторності, оптимальності, результативності і адаптивності).
46. Розкрийте специфіку використання формального підходу.
47. Розкрийте специфіку використання інтегрального підходу.
48. Поясніть, що спільного та відмінного між копінг-стратегіями та механізмами психологічного захисту. Обґрунтуйте свою думку.
49. Розкрийте теорію темпераменту за В. М. Русаловим (3 блоки).
50. Поясніть когнітивні стилі: полезалежність-полenezалежність, аналітичність-синтетичність.
51. Поясніть когнітивні стилі: абстрактність-конкретність, концептуальна інтегрованість-дезінтегрованість.
52. Назвіть складові 3-х факторної моделі особистості за А. Айзенком.
53. Дайте визначення копінг-стратегій. Назвіть відомі вам.
54. Як визначається інтелектуальний коефіцієнт IQ (формула).
55. Назвіть відомі вам когнітивні стилі.
56. Дайте визначення концептуальної інтегрованості.
57. Дайте визначення андрогінності.
58. Які параметри стилю були виділені О.В. Лібіним?
59. Концепція інтегральної індивідуальності В. С. Мерліна (основні положення).
60. Назвіть причини відхилень у статево-рольовій поведінці.
61. Дайте визначення поняття «психомоторний стиль».
62. Поясніть поняття «графомоторика», наведіть приклади.
63. Визначте тип темпераменту за описом.
64. Визначте який канал сприймання інформації домінує у людини за описом.
65. Чим відрізняються теорії темпераменту Е. Кречмера та Шелдона?
66. Визначте тип темпераменту за описом (за т. Шелдона- Е. Кречмера).
67. Визначте стиль мислення за описом.
68. Визначте атрибутивний стиль за описом.
69. Який метод дослідження ви використаєте для вивчення психологічних особливостей відомої людини, наприклад М. В. Гоголя?
70. Підберіть методи дослідження для вивчення сім'ї.
71. Порівняйте теорії темпераментів І. П. Павлова та Гіпократ-К. Галена.
72. Порівняйте стратегії співробітництва та компромісу.
73. Назвіть основні стилі лідерства. Опишіть їх.
74. Підберіть метод дослідження для вивчення психічних особливостей власної дитини (довгостроковий).
75. Визначте стиль виховання за описом.

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Бурлачук Л. Ф. Психодиагностика: учебник для вузов. /Л. Ф. Бурлачук – СПб.: Питер, 2007. – 352 с.
2. Кондрашихина О. А. Дифференциальная психология [Текст]: учебное пособие / О. А. Кондрашихина. - К: Центр учебной литературы, 2009. – 232 с.
3. Либин А. В. Дифференциальная психология: наука о сходстве и различиях между людьми. – М., 2008.
4. Марцинковская Т. Д. История психологии [Текст]: учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений. / Т. Д. Марцинковская. - Москва : Академия, 2003. - 544 с.
5. Машков В. Н. Дифференциальная психология человека. – СПб., 2008.
6. Мерлин В. С. Очерк интегрального исследования индивидуальности. – М., 1986.
7. Мандель Б. Р. Дифференциальная психология [Текст]: модульный курс / Б. Р. Мандель. – М.: Вузовский учебник: Инфра-М, 2012. - 313 с.
8. Палій А. А. Диференціальна психологія [Текст]: навч. посіб. / А. А. Палій. - Київ: Академвидав, 2010. – 429 с.
9. Психология индивидуальных различий / Под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. – М.: АСТ: Астрель, 2008. – 720 с.
10. Психология личности: Словарь-справочник / Под ред. П. П. Горностая, Т. М. Титаренко. – К., 2001.
11. Райгородский Д. Я. Психология личности. Зарубежная психология. [Текст]: Хрестоматия / Д. Я. Райгородский, 2002. - 512 с.
12. Рибалка В. В. Теорії особистості у вітчизняній психології [Текст] : навч. посібник / В. В. Рибалка., 2006. – 530 с.

Додаткова:

1. Кэлвин С. Теории личности [Текст]: учеб. пособие / Кэлвин С. Холл, Гарднер Линдсей; пер. с англ. И. Гриншпун., 1999. – 592 с.
2. Непомнящая Н.И. Психодиагностика личности: Теория и практика: Учебное пособие [Текст] / Непомнящая Н.И., 2001. - 192 с.
3. Практическая психодиагностика: Методики и тесты [Текст], 2004. - 672 с.
4. Райгородский Д. Я. Психология личности. Зарубежная психология. [Текст]: Хрестоматия / Д. Я. Райгородский. -, 2002. - 512 с.
5. Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференціальна психологія. – Львів: «Новий світ – 2000», 2008. – 235 с.
6. Собчак Л. Психология индивидуальности: Теория и практика психодиагностики [Текст] / Собчак Л., 2003. - 624 с.
7. Титаренко Т. М. Життєстійкість особистості: соціальна необхідність та безпека: [навч. посіб.] / Т. М. Титаренко, Т. О. Ларіна. – К.: Марич, 2009. – 76 с. – (Серія “Бібліотечка соціального працівника”).
8. Кречмер Э. Строение тела и характер. – М., 1995.
9. Леонгард К. Акцентуированные личности. – К., 1981.
10. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. – М., 1977.

11. Леонтьев А. Н. О формировании способностей // Вопросы психологии. – 1960. – № 1. – С. 7-17.
12. Небылицин В. Д. Основные свойства нервной системы. – М., 1991.
13. Небылицин В. Д. Психофизиологические исследования индивидуальных различий. – М., 1976.
14. Русалов В. М. Атрибутивные стили и характер [Текст] / В. М. Русалов // Психологический журнал. – 2008. – № 4. – С. 44-53.
15. Русалов В. М. Опросник структуры темперамента. – М., 1990.
16. Смульсон М. Л. Психологія розвитку інтелекту. / М. Л. Смульсон – К.: Нора-друк, 2003. – 298 с.
17. Стреляу Я. Роль темперамента в психическом развитии. – М., 1981.
18. Титаренко Т. М. Життестійкість особистості: соціальна необхідність та безпека: [навч. посіб.] / Т. М. Титаренко, Т. О. Ларіна. – К.: Марич, 2009. – 76 с. – (Серія “Бібліотечка соціального працівника”).
19. Хамитов Н. В. Одиночество женское и мужское: Опыт вживания в проблему. – М. : ООО «Издательство АСТ»; Харьков : «Торсинг», 2004. – 444 с.
20. Холодная М. А. Когнитивные стили. О природе индивидуального ума. / М. А. Холодная – СПб.: Питер, 2004. — 384 с.
21. Шмаргун В. М. Інтелект і процеси соціалізації / Шмаргун В. М. // Соціальна психологія. – 2007. – №2. – С. 80-86
22. Циринг Д. А. Психодиагностика личностной беспомощности: проблемы и методы [Текст] / Д. А. Циринг, Е. А. Евстафеева // Сибирский психологический журнал. – 2011. – №41. – С. 111-120.
23. Юрченко В. І. Етнопсихологічні чинники формування образу «Я» особистості [Електронний ресурс] / В. І. Юрченко // Рідна мова 13 – С. 35-39. Доступ до ресурсу:
http://www.interklasa.pl/portal/dokumenty/ridna_mowa_uk/index.php?page=pdf-rm-13.